

12. 2. 2019

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Některé problematické otázky evidence skutečných majitelů

Účelem tohoto článku je upozornit na některé sporné, nevyjasněné či problematické otázky spojené s (relativně) novým institutem evidence skutečných majitelů, a to jak po věcné, tak i procesní stránce. Jeho smyslem není ani tak podat uživatelský návod ohledně podávání návrhů a provádění zápisů, jako spíš přispět do diskuse o praktických dopadech a případných budoucích změnách nové právní úpravy.

S účinností od 1. 1. 2018 došlo novelou zákona č. [304/2013](#) Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (dále jen **ZVR**), k implementaci směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2015/849 do českého právního řádu. V nových ustanoveních §118b až 118j ZVR tak byl položen právní základ tzv. evidence údajů o skutečném majiteli právnické osoby zapsané do veřejného rejstříku (dále jen **Evidence**). Jako smysl a účel právní úpravy na úrovni evropské i národní je deklarována snaha zlepšit transparentnost vlastnictví těchto osob a předcházet využívání finančního systému pro praní špinavých peněz nebo financování terorismu.

Vzhledem k tomu, že až do 31. 12. 2018 je zápis skutečných majitelů do Evidence osvobozen od soudního poplatku (příčemž do 1. 1. 2019 mají osoby zapisované do obchodního rejstříku dokonce povinnost nechat příslušné údaje zapsat), setkáváme se v naší praxi zejména v posledních několika měsících s výrazným nárůstem počtu žádostí o přípravu a podání návrhů, a to nejen ze strany obchodních korporací, ale i ze strany spolků či neziskových společností. Zejména z důvodu tohoto zvyšujícího se počtu praktických aplikací nové právní úpravy se ale stále častěji setkáváme i s některými jejími nesrovnalostmi či spornými aspekty.

Klíčovým bodem Evidence je samotná definice skutečného majitele. Ta je v §118b odst. 1 ZVR řešena odkazem na zákon č. [253/2008](#) Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu (dále jen **AML**). AML zákon přitom definici skutečného majitele obsahuje v ustanovení §4 odst. 4. Právě kombinace úpravy AML zákona s povinností nechat údaje o skutečném majiteli do Evidence zapsat (od 1. 1. 2019 navíc za poplatek 1.000,- Kč) přináší některé ne zcela pochopitelné důsledky.

Pro účely tohoto článku se zaměříme primárně na obchodní korporace, u nichž je smysl AML zákona a Evidence nejzřejmější. Skutečným majitelem v případě obchodních korporací je fyzická osoba, která má fakticky nebo právně možnost vykonávat v nich přímo nebo nepřímý rozhodující vliv (*pozn.: toto kritérium se uplatní obecně i u jiných typů právnických osob*), přičemž za splnění této podmínky se má za to, že skutečným majitelem obchodní korporace je ten, kdo:

- sám (nebo společně s osobami jednajícími ve shodě) disponuje více než 25% hlasovacích práv v obchodní korporaci nebo má podíl na základním kapitálu větší než 25%;

- sám (nebo společně s osobami jednajícími ve shodě) ovládá osobu uvedenou v bodě 1; nebo
- má být příjemcem alespoň 25 % zisku obchodní korporace.

Rozhodující je zde tedy kritérium ovládnutí formou hlasovacích práv nebo postavení příjemce zisku z příslušné korporace. Toto je na první pohled v souladu s účelem a smyslem právní úpravy (tedy rozkrytí majetkové a řídicí struktury na úroveň fyzických osob), byť určité sporné otázky je možné nalézt i zde (k tomu viz dále). Problematická je dle našeho pohledu ale především ještě čtvrtá „spádová“ kategorie, dle níž pokud nelze skutečného majitele určit ani podle jednoho z 3 výše uvedených pravidel, pak je jím fyzická osoba, která je členem statutárního orgánu, zástupcem právnické osoby v tomto orgánu (např. je-li jednatelem s.r.o. právnická osoba) anebo v postavení obdobném postavení člena statutárního orgánu (zde se bude zřejmě nejčastěji jednat o prokuristu či jiného zmocněnce).

Je přitom nutné zdůraznit, že dle §118d ZVR je Evidence vedena pro **každou** zapsanou právnickou osobu (a zapsaný svěřenský fond), tedy povinnost nechat zapsat do Evidence skutečného majitele určeného dle uvedených kritérií mají i osoby, u nichž je taková skutečnost zjištělná i jen z prostého zápisu v obchodním rejstříku. Přitom se nebude jednat jen o (v praxi velmi časté) případy jednočlenných s.r.o., jejichž jediným společníkem je fyzická osoba. Představíme-li si typický příklad společnosti s ručením omezeným, jejímž společníkem (jejímiž společníky) budou akciové společnosti s velkým počtem dílčích akcionářů, z nichž žádný nebude dosahovat hranice 25% hlasovacích či majetkových práv, případně s.r.o. s pěti a více společníky, kteří budou mít rovněž menší než 25% podíly, pak u takových společností nebude možné splnit povinnost uloženou zákonem jinak, než zápisem jednatele. Pokud by přitom taková společnost měla jednatelů více (zejména tehdy, pokud by každý byl oprávněn jednat samostatně), pak by měla zapsat do Evidence všechny jednatele. Praktický důsledek je zřejmý. Pokud taková společnost kdykoliv za účinnosti ZVR změní jednatele či i jen jednoho z více jednatelů, bude muset provést (za poplatek 2.000,- Kč) změnu svého zápisu v OR, ale také (po 1. 1. 2019 za poplatek dalších 1.000,- Kč) změnu zápisu o skutečném majiteli v Evidenci. Smysl takového zákonného požadavku je pak více než sporný, když se v zásadě bude jednat o duplicitní zápis s (nadto veřejným!) OR, nehledě na to, že pozice jednatele v takové společnosti obvykle nebude pozicí „skrytého“ majitele, jehož odkrytí má být deklarovaným účelem zákona. Ještě více zarážející to pak bude u jednočlenných s.r.o., u nichž dojde k převodu podílu z jedné fyzické osoby na druhou. Opět bude taková společnost muset vynaložit prostředky na dva duplicitní zápisy, z nichž jeden bude veřejný a okolnost skutečného vlastnictví z něj bude zcela jasně zřejmá, a druhý (totožný) bude neveřejný. Zákon o soudních poplatcích sice v §11 odst. 9 osvobozuje od poplatku zápisy některých údajů u obchodních korporací dle §118f písm. d) ZVR, jedná se však jen o dílčí údaje o velikosti podílů či jiných skutečnostech, nikoliv již ale údaje o jménu, bydlišti apod. skutečného majitele.

Z pohledu *de lege ferenda* se domníváme, že daleko srozumitelnější, logičtější, bližší účelu a smyslu zákona a v neposlední řadě méně zatěžující pro obchodní korporace by zde bylo, pokud:

- by byly od poplatku nebo dokonce přímo od povinnosti provést zápis do Evidence osvobozeny osoby, u nichž pozice skutečného majitele vyplývá již ze zápisu v OR;
- by v případě, kdy osoba uvedená v prvních 3 výše uvedených kategoriích (tedy osoba s výrazným podílem na hlasovacích či majetkových právech) není určitelná, nebyla dána „spádová“ povinnost zapsat člena statutárního orgánu; případně
- by se do Evidence u „spádové“ kategorie zapisoval člen statutárního orgánu ovládající osoby (resp. právnické osoby určené dle prvních 3 kategorií), nikoliv přímo té korporace, o jejíž zápis se jedná (čímž by se alespoň zvýšila transparentnost a omezily zbytečné duplicitní zápisy).

Z pohledu definice skutečného majitele vzbuzuje pochyby také vztah první a druhé uvedené

kategorie, a to tehdy, pokud je nad „právním“ majitelem („právní“ myšleno jako opak „skutečného“, tedy jako právnickou osobu - společníka či akcionáře korporace, o jejíž zápis se jedná) ještě více úrovní ovládání (majetkových či řídicích práv) ze strany více osob, tedy například pokud jediným společníkem s.r.o. je právnická osoba, která je vlastněna několika dalšími právnickými osobami, které jsou dále rovněž vlastněny dalšími právnickými osobami atd. I za předpokladu, že by zde na vrcholném stupni řízení či majetkových benefitů stála fyzická osoba, ze znění AML zákona by se dalo vyložit, že materiální definice zohledňuje maximálně jednu úroveň nad úrovní „mateřské“ společnosti. V první kategorii se totiž hovoří o osobě vlastnící určitý podíl v předmětné korporaci, v druhé kategorii je ale stanoveno, že se má jednat o osobu ovládající **takového přímého vlastníka** rozhodujícího podílu (osobu dle první kategorie). Tedy z čistě gramatického hlediska by se mohlo jednat jen o případ, kdy „právního“ majitele ovládá fyzická osoba, ale již nikoliv o případ, kdy „právního“ majitele ovládá jiná právnická osoba, tu ovládá další právnická osoba a tak dále. Domníváme se, že zde by řešením mělo být právě užití smyslu a účelu zákona a interpretace v souladu s tím, jak je v zákoně o obchodních korporacích i v samotném AML zákoně chápána kategorie „ovládání“, tedy jako „přímý či **ne**přímý vliv“. Nicméně nutnost takového výkladu není a nemůže být pro rejstříkovou praxi ideálem, z hlediska veřejných rejstříků je žádoucí, aby měly (zejména) obchodní korporace dostatečnou právní jistotu ohledně svých povinností.

S tím souvisí skutečnost, že v případě zápisů do Evidence nelze primárně očekávat závazné sjednocování výkladu a soudní revizi praxe vlivem opravných prostředků. Dle §118i totiž rejstříkový soud pouze provede zápis do evidence v určené lhůtě, aniž by o tom vydával rozhodnutí. V případě, že návrh není dostatečný pro provedení zápisu, soud navrhovatele rovněž pouze vyrozumí (§118h odst. 4 ZVR), aniž by měl povinnost rozhodovat o formálním zamítnutí návrhu usnesením, jako u běžných zápisů do veřejných rejstříků (Evidence přitom dle §118c ZVR výslovně není veřejným rejstříkem a procesní ustanovení o řízeních ve věcech rejstříků se na ni zásadně nevztahují). Toto také není příliš šťastné v kombinaci se skutečností, že ZVR ani jiný předpis výslovně neuvádí, jak mají být návrhy dokládány, resp. tedy jakými listinami či jinými důkazy mají povinné osoby prokazovat skutečnosti, jejichž návrh do Evidence požadují. V praxi se zřejmě zpravidla bude jednat o různé formy výpisů z rejstříků, společenské smlouvy, stanovy, seznamy společníků či akcionářů apod., ale bezpochyby mohou nastat a nastanou případy (zejména u kategorie příjemců prostředků), které takto zřejmě nebudou. V rámci naší praxe jsme se již setkali s nejasností ohledně dokládání existence (totožnosti) zahraničních fyzických osob, přičemž ani na samotných rejstříkových soudech nebyli příslušní úředníci schopni podat jednoznačnou odpověď ohledně požadovaných dokladů.

Ze všech výše uvedených důvodů nepovažujeme současnou právní úpravu Evidence za zcela šťastnou. V řadě případů jednotlivých společností, které nejsou rozhodně ojedinělé, představují požadavky zákona jen další administrativní zátěž, která ani nesměruje k zamýšlenému účelu, od 1. 1. 2019 navíc s povinností pro obchodní korporace hradit při podávání návrhů soudní poplatky. Dle našich informací sice zákonodárci zvažují změnu právní úpravy Evidence, avšak paradoxně spíše ve vztahu k výraznému zvýšení její veřejnosti, což výše uvedené problematické otázky činí ještě palčivějšími.

Mgr. Petr Possel,

advokát

[TAUBEL LEGAL, advokátní kancelář s.r.o.](#)

Sokolovská 68/105
186 00 Praha 8

Tel.: +420 226 251 057
e-mail: office@taubellegal.com

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Rozdělení společného jmění manželů v případech výdělečné činnosti pouze jednoho z manželů](#)
- [Oběť znásilnění má nárok na peněžitou satisfakci](#)
- [Digitalizace AML povinností: jak technologie mění plnění povinností pro tisíce povinných osob](#)
- [\(Ne\)vypořádání předmětu řízení u soudního smíru](#)
- [Nové limity opatrovnického rozhodování v judikatuře ESLP a Ústavního soudu](#)
- [Mimosmluvní odměna při společném zastupování více osob](#)
- [Nepřiznané koalice](#)
- [Společnost s podíly 50:50 - právní rizika patových situací a jejich smluvní řešení](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 34: Jednání za společnost - prokura](#)
- [Jak nastavit smlouvy s dodavatelem podle nové právní úpravy kybernetické bezpečnosti?](#)
- [Vada koupené věci - kdy zjištěné nedostatky zakládají kupujícímu práva z vadného plnění a kdy nikoliv?](#)